

5.Моргун В.Ф., І.Г. Тітов. Основи психологічної діагностики: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Слово, 2013. 464 с.

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЧИННИК КОНГРУЄНТНИХ МІЖОСОБИСТІСНИХ СТОСУНКІВ

Вараксіна А.В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
varacsinaanna@gmail.com*

Постановка проблеми. Пошук шляхів розвитку комунікативних компетентностей особистості є важливим завданням сучасної психологічної науки та практики. Серед особистісних властивостей, що впливають на успішність соціально-психологічної взаємодії, особливе місце займає емоційний інтелект. В психології накопичено значний досвід у вивченні цієї проблеми.

Р. Бар-Он, Дж. Блок, Х. Вейсінгер, Д. Гоулман, Д. Карузо, Дж. Мейер, П. Саловей, Г. Орме, Д. Слайтер, Р. Стернберг обґрунтували теоретичні підходи до вивчення емоційного інтелекту. І. Власова, В.В. Зарицька дослідили особливості розвитку емоційного інтелекту в онтогенезі. Є.В. Карпенко проаналізувала засоби розвитку емоційного інтелекту в руслі індивідуальної та групової позитивної психотерапії. Дослідження ролі емоційного інтелекту в життєдіяльності людини, присвячені роботи В. Ковриги, Е. Л. Носенко, І.М. Андрєєвої. Д.В. Люсіна та інш.

Мета дослідження полягала в обґрунтуванні ролі емоційного інтелекту в побудові особистістю конгруентних міжособистісних стосунків.

Результати дослідження. Міжособистісні стосунки – це система настановлень, орієнтацій, очікувань, диспозицій, через які люди сприймають і оцінюють один одного. Характерною ознакою міжособистісних стосунків є їх емоційне забарвлення. Можна припустити, що вміння розпізнавати емоційні переживання, усвідомлювати їх зміст виступає у якості чинника успішної міжособистісної взаємодії. Ця здатність, в психологічній науці, розглядалась у зв'язку із проблемою емоційного інтелекту. Ми здійснили спробу проаналізувати підходи та моделі емоційного інтелекту та обґрунтувати їх зв'язок із ефективністю міжособистісної взаємодії.

На сучасному етапі концептуалізація емоційного інтелекту здійснюється в контексті різноманітних теоретичних моделей.

Модель здібностей Д. Карузо, Дж. Мейер, П. Селовей. В рамках моделі здібностей емоційний інтелект розглядається як підструктура соціального інтелекту, яка включає здатність спостерігати власні емоції і емоції інших людей, розрізняти їх та використовувати цю інформацію для управління мисленням і діями. На думку Дж. Мейєра [6] і П. Селовея, емоційний інтелект представлений в двох «іпостасях»: внутрішньоособовий ЕІ і міжособовий ЕІ. Перший припускає здатність людини встановлювати взаємозв'язки між думками, вчинками і почуттями, тоді як другий допомагає пристосуватися до

інших людей, навчитися співпереживати їм, надихати і стимулювати їх до тих або інших дій.

Змішана модель за Р. Бар-Он [1] та Д. Гоулман, в якій емоційний інтелект розглядається як складне своєрідне поєднання когнітивних здібностей та особистісних рис. Кожна з п'яти складових ЕІ складається з декількох субкомпонентів: 1) пізнання себе: усвідомлення своїх емоцій, впевненість в собі, самоповага, самоактуалізація, незалежність; 2) навички міжособового спілкування: емпатія, міжособові взаємовідносини, соціальна відповідальність; 3) здатність до адаптації: рішення проблем, зв'язок з реальністю, гнучкість; 4) управління стресовими ситуаціями: стійкість до стресу, контроль за імпульсивністю; 5) переважаючий настрій: щастя, оптимізм.

К. Петрідес, Е. Фернхем є авторами диспозиційної моделі, у якій обґрунтовано взаємозв'язок особистісних рис із рівнем розвитку емоційного інтелекту та емоційним функціонуванням особистості загалом [за 1].

Отже, основою класичних моделей емоційного інтелекту є положення про нього як специфічну когнітивну здібність, що забезпечує успіх у взаємодії з іншим. Дослідники погоджуються з думкою про те, що емоційний інтелект є складним багатокомпонентним явищем, до складу якого входять емоційні властивості, особливості розвитку особистісної рефлексії, самоствавлення, а також соціально-психологічні властивості особисті. Разом з тим неоднозначно вирішується питання щодо психологічного статусу емоційного інтелекту. Є його розуміння як складової соціального інтелекту, так й як самостійного психологічного утворення. Прикладом другої точки зору є підхід І.М. Андрєєвої. На її думку емоційний інтелект слід трактувати як сукупність інтелектуальних здібностей до розуміння емоцій та управління ними, а також знань, вмінь і навичок, операцій та стратегій інтелектуальної діяльності, пов'язаних із обробкою і перетворенням емоційної інформації [за 1]. Ця ідея уточнюється в підході Д. В. Люсіна [3]. Він конкретизує складові здатності людини розуміти та управляти своїми емоціями.

Варто відміти, наявність робіт, що значно розширюють науковий дискурс проблеми емоційного інтелекту. Наприклад, Є.В. Карпенко обґрунтував триангуляційну модель емоційного інтелекту в дискурсі життєздійснення особистості у складі інтернального, екстернального й інтегративного модусів. При цьому автором акцентовано увагу на осмисленні ціннісно-цільового потенціалу емоційного інтелекту, який нині залишається не досить вивченим [2].

Ці теоретичні моделі мають важливе значення для розуміння феноменології емоційного інтелекту. Вони розширюють наукові уявлення про цей конструкт, конкретизують його змістове наповнення та функціональне призначення. Огляд наукових інтерпретацій феномену емоційного інтелекту дозволив визначити такі його ознаки: це системне утворення особистості, що включає здібності людини до розуміння власних емоцій та розпізнання та розуміння емоцій інших в процесі взаємодії; можливості управляти своїми емоціями у відповідності до умов ситуації спілкування та діяльності,

забезпечуючи їх конгруентність, а відповідно й високу ефективність їх результатів спільної активності.

Висновки. Отже, емоційний інтелект сукупність емоційних, комунікативних, регуляторних особистісних властивостей, що забезпечують усвідомлення, прийняття і регуляцію станів і почуттів інших людей і себе самого, опосередковують рівень продуктивності та успішності міжособових стосунків.

Міжособистісні стосунки це – зв'язки між людьми, що суб'єктивно переживаються і об'єктивно виявляються в характері й способах міжособистісної взаємодії, тобто взаємних впливів людей один на одного в процесі їхньої спільної діяльності та спілкування; саме завдяки міжособистісним стосункам поглиблюється психологічний і соціальний контакти. Емоційний інтелект відіграє важливу роль у формуванні та розвитку позитивних взаємин. Адже добре розвинутий емоційний інтелект допомагає розуміти інших людей, прояви їх емоцій, настроїв, вияви темпераменту, усвідомлювати їх мотиви і прагнення та ефективно з ними взаємодіяти

Література

1. Андреева И. Н. Эмоциональный интеллект как феномен современной психологии. Новополюцк: ПГУ, 2011. 388 с.

2. Карпенко Є.В. Психологія емоційного інтелекту в дискурсі життєздійснення особистості : дис. д-ра психол. наук: 19.00.07. ІваноФранківськ, 2020. 497 с.

3. Люсин Д.В. Сучасні уявлення про емоційний інтелект / Под ред. Д.В. Люсіна, Д.В. Ушакова. *Соціальний інтелект: Теорія, вимір, дослідження*. М.: Інститут психології РАН, 2004. С. 29-36

4. Лящ О.П. Генеза емоційного інтелекту в юнацькому віці : дис. д-ра психол. наук: 19.00.07. Київ, 2020. С. 95–96.

5. Носенко Е.Л., Коврига Н.В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції: монографія. К.: Вища школа, 2003. 126 с.

6. Mayer J.D., Salovey P., Caruso D. Emotional Intelligence. New ability or eclectic traits? *American Psychologist*. 2008. September. P. 503–517.

ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПРОЯВУ АТРАКЦІЇ ДО ОДНОЛІТКІВ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Василенко Л.М.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка
mila777vasilenko@gmail.com*

Актуальність проблеми. Актуальність вивчення проявів атракції у підлітковому спілкуванні зумовлена тим, що у переважній більшості досліджень увага акцентувалася або на окремих аспектах проблеми атракції, або вивчалися «суміжні» процеси, які хоч і пов'язані з атракцією, проте не виступають прямим вираженням даного феномена у поведінці особистості.